

KLÂSİK EDEBİYATTA HAMSE GELENEĞİ VE ŞEYYÂD HAMZA

Orhan Kemâl TAVUKÇU*

ÖZET

Klâsik Edebiyatta ilk hamse 12. yüzyılda Nizâmî-i Gencevî tarafından kaleme alınmıştır. Şairin Penc-genc adını verdiği bu külliyyata yazılan nazireler bir hamse geleneğinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Konuyla ilgili son araştırmalarda Türk Edebiyatında ilk hamsenin Ahmedî tarafından (XV. yüzyılda) yazıldığı ifade edilmektedir. Ancak Şeyyad Hamza'nın yazdığı beş mesnevi edebiyatımızdaki ilk hamseyi yaklaşık 100 yıl daha geriye, XIV. yüzyıla götürmektedir.

Anahtar Kelimeler: hamse, Şeyyad Hamza, XIV. Yüzyıl Türk Edebiyatı.

THE HAMSE TRADITION IN CLASSICAL LITERATURE AND SEYYAD HAMZA

ABSTRACT

The first hamse in the classical literature was written by Nizamî-i Gencevî in XII. century. the nazires written for these writings called Penc-genc by the poet gave way to the formation of a hamse tradition. in the last researches related to the subject, it is explained that the first hamse in Turkish literature was written by Ahmedî in XV. century. yet, the five mesnevis written by Şeyyad Hamza place the first hamse in our literature into approximately 100 years ago, XIV. century.

Key Words: hamse, Şeyyad Hamza, XIV. century, Turkish Literature.

*Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Edebiyatı ABD Öğretim Üyesi. okemaltavukcu@yahoo.com

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/7 Fall 2009*

Arapça beş kelimesinin müennesi olan hamse, beş mesneviden oluşan külliyat anlamında ilk defa Nizâmî-i Gencevî'nin (ö. 608 / 1211-12 ?) Mahzenü'l-esrâr, Hüsrev ü Şîrîn, Leylâ vü Mecnûn, Heft Peyker, İskender-nâme adlı Farsça eserleri hakkında kullanılmıştır. Penc-genc (beş hazine) adıyla da anılan bu mesnevilerin taklit edilmesiyle sayıları artmaya başlayan bu tür eserlere hamse denilmiştir.¹ Ayrıca Nergisi'nin mensur eserlerinden (Nihâlistân, El-akvâlü'l-müselleme fî-gazavâti'l-mesleme, Kânûnu'r-reşâd, Meşâkkü'l-uşşâk, İksîr-i sa'âdet, El-vasfu'l-kâmil fî ahvâl-i vezîr-i 'âdil) meydana gelen hamsesi ile Feyzî'nin dört mesnevi (Heft Seyyâre, Mir'ât-ı Sûret-nümâ, Safâ-nâme, Aşk-nâme) ve bir Divan'dan müteşekkil külliyatı gibi bazı istisnai örnekler göz önüne alınırsa, hamse için "bir müellifin beş kitabını içine alan eserler topluluğudur" denebilir.²

Klâsik edebiyattaki ilk hamselere bakıldığında, bu kavramın daha çok Nizâmî'nin yukarıda zikredilen eserlerini tanzir / taklid etmek üzere ortaya konan mesnevi külliyatı şeklinde algılandığı anlaşılmaktadır. Bu durum, şairlerin selefleriyle aynı veya -çağrışım yapacak şekilde- benzer isimler vererek mesneviler yazmasına sebep olmuştur. İran edebiyatında Emir Husrev-i Dihlevî (ö. 1325), Derviş Eşref-i Merâgî (ö. 1450), Râ'î Hidâyetullah (XVI. yüzyıl); Türk Edebiyatında ise Ali Şîr Nevâyî ve Ahmed-i Rıdvân gibi şairlerin hamselerinde söz konusu etki açıkça görülmektedir.³

Hamse geleneğinin ikinci önemli halkası olan Molla Câmî (ö. 1492), Heft-evreng adını verdiği yedi mesnevilik külliyatla (*Tuhfetü'l-ahrâr, Leylâ vü Mecnûn ve Hired-nâme-i İskenderî, Yûsuf u Züleyhâ, Subhatü'l-ebrâr, Salamân u Absâl, Silsiletü'z-zehab*) kendinden sonra gelen mesnevi şairleri için nispeten farklı bir güzergâh belirlemiştir.⁴ Bu haliyle Heft-evreng, Nizâmî'nin derin tesirini bir ölçüde

¹ Tahsin Yazıcı- Cemal Kurnaz, "Hamse", *DİA*, XV, s. 499-500; Nizâmî'nin hamsesi için kullandığı Penc-genc (beş hazine) tabirinin Sanskrit dilinde yazılmış ve Pantscha Tantra [Beş Bilimsel Eser / Beş Bölüm] adı altında beş kitapta toplanmış Hint Masallarından mülhem olduğu ifade edilmektedir. (Mehmet Arslan, *Türk Edebiyatında Hamseler ve Subhizâde Feyzî'nin Hamsesi*, Kitabevi, İstanbul, 2008, s. 2-3; <http://encyclopedia2.thefreedictionary.com/Pantscha+Tantra> 29.12.2009)

² Arslan, *age*, s. 2.

³ İran ve Türk Edebiyatında Nizâmî'nin Hamsesini tanziren yazılmış eserlerin dökümü için bk. Arslan, *age*, s. 8-9.

⁴ Nitekim hamse müelliflerinden Ali Şîr Nevâyî, Behîştî Sinan Çelebi, Larendeli Hamdî, Mu'idî, Nev'î-zâde Atâyî gibi şairlerin eserlerinde Nizâmî ve Husrev-i Dehlevî'nin yanında Câmî'yi de zikretmeleri şairin hamse geleneğindeki önemini göstermektedir. (ayrıntılı bilgi için bk. Arslan, *age*, s., s. 22-30)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/7 Fall 2009*

kırabilmiştir. Ancak Nizâmî'nin eserlerinden alınan ilhamla yazıldığı anlaşılan *Tuhfetü'l-ahrâr*⁵, *Leylâ vü Mecnûn* ve *Hired-nâme-i İskenderî* mesnevileri bu etkinin büsbütün kaybolmadığını düşündürmektedir.⁶

Subhî-zâde Feyzî'nin *Heft Hân*'dan mülhem olarak kaleme aldığı *Heft Seyyâre* mesnevisi de Nizâmî tesirinin edebiyatımızdaki son hamseye kadar devam ettiğini göstermektedir. Ancak gerek İran ve gerekse Türk edebiyatlarında sanatkârın kâinatı algılayışına ve sosyal şartlara bağlı olarak ortaya koyduğu hamse örnekleri de vardır.⁷ Şeyyâd Hamza'nın (749 / 1348-49'da sağ) *Yûsuf u Züleyhâ* (*Destân-ı Yûsuf*), *Mi'rac-nâme*, *Dâstân-ı Sultan Mahmud*, *Vefât-ı Hazret-i Muhammed* ve *Ahvâl-i Kıyâmet* adlarını taşıyan beş mesnevisi de bu kapsamda değerlendirilmelidir.

XIV. yüzyıl mevlevî şairlerinden olan Şeyyad Hamza hakkındaki kısıtlı bilgilere ancak eserlerinden ve kızının Akşehir mezarlığındaki mezar taşından ulaşabilmekteyiz. Buna göre Şeyyad XIV. yüzyılda eser vermiş, muhtemelen Akşehir civarında yaşamış bir mevlevî şairidir. İki çocuğunu 749 / 1348-49 yılında ortaya çıkan veba salgınında kaybetmiştir. Bu yüzden ölüm teması şiirlerinin vazgeçilmez bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynaklar Şeyyad'ın eserleri hakkında da suskunluğunu devam ettirmektedir. Birkaç eski mecmuada kayıtlı olan söz konusu manzumeler, muhtemelen sosyal şartların ve dolayısıyla edebî zevkin değişmesinin bir sonucu olarak sonraki kuşaklara aktarılmamış ve unutulmuştur. Ancak bu metinler gerek dil hususiyetleri ve gerekse dönemlerine dair verdikleri bilgiler itibarıyla son derece kıymetlidirler.

Şeyyad Hamza'nın müstakil şiirlerinde başlıca üç tema işlenmiştir: Hz. Peygamber'e duyulan samîmî muhabbet, dönemin idarecilerine karşı derin bir öfke ve veba salgını dolayısıyla ölüm. Bu üç unsur şairin bazı mesnevilerinde de karşımıza çıkmaktadır. Mesela *Dâstân-ı Sultân Mâhmud* mesnevisi şairin idarecilere karşı duyduğu öfkeyi mizahî bir üslupla terennüm ettiği bir eseridir. *Vefât-ı Hazret-i Muhammed* ise şairde ölümün nasıl bir fikr-i sâbit haline geldiğinin göstergesidir. Zira Şeyyâd bu eserde Hz. Peygamber'in doğumu veya mucizelerini değil vefâtını ele almaktadır. Bu durum, muhtemelen,

⁵ Nizâmî'nin Mahzenü'l-esrârı'na nazîre. (Yazıcı-Kurnaz, agm, s. 499.)

⁶ Bu hamseler arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılabilmesi için metnin sonundaki tabloya bakılabilir.

⁷ Bu cümleden olarak İran Edebiyatından Cemâlî, Sarfî-i Kışmîrî ve Zülâlî; Türk Edebiyatında ise Ârif, Fuzûlî, Hamdullah Hamdî ve Kara Fazlî gibi şairler zikredilebilir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/7 Fall 2009*

şairin yaşadığı dönemin salgın hastalıklar ve siyasi çalkantılarla anılmasından kaynaklanmaktadır.

Yapılan son araştırmalarda iki farklı şairin edebiyatımızda ilk hamse sahibi olabileceği ifade edilmektedir. Bunlardan Ahmedî (ö. 1413) *İskender-nâme, Cemşid u Hurşid, Tervihu'l-ervâh, Yusuf u Züleyhâ ve Vîs ü Ramîn* adlı eserleriyle⁸, Ârif (ö. 842 / 1438'den sonra) de *Mürşidü'l-ubbâd, Nûsha-i Âlem ve Şerhu'l-Âdem, Mevlidü'n-Nebî, Mi'râcü'n-Nebî ve Vefâtü'n-Nebî* mesnevileriyle⁹ birer hamse oluşturmuştur. Müelliflerin ölüm tarihleri dikkate alındığında bu eserler XV. yüzyıla tarihlenmektedir. Oysa Şeyyad Hamza'nın eserleri bu tarihi yaklaşık yüz yıl geriye götürmektedir. Ayrıca Şeyyad'ın külliyatındaki bazı mesnevilerin Ahmedî ve Ârif hamselerinde de bulunması dikkat çekicidir. Daha çok dînî ihlaslarla ve didaktik bir üslupla kaleme alınan söz konusu külliyat şu mesnevilerden oluşmuştur:

1- Yûsuf u Züleyhâ (Destân-ı Yûsuf)

Kur'ân'daki Yûsuf kıssasının ilhamıyla kaleme alınan eser, Şeyyad Hamza'nın bilinen beş mesnevisinden en meşhurdur. *Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* vezniyle yazılmış 1529 beyitten oluşmaktadır. Klâsik mesnevi kompozisyonuna uyacak şekilde tertip edilmiştir. Ancak mesnevinin bölümleri daha sonraki mükemmel örneklerinde olduğu gibi geniş tutulmamış ve kesin hatlarla ayrılmamıştır.

*Tanrı adın anuban girem söze
Tâ ki ine Tanrıdan rahmet bize*

*Evvel ebed bismillah Tanrı adı
Zira kim anunladur sözler tadı¹⁰*

besmele beyitleriyle başlayan manzumenin devamında tevhid bölümü gelmektedir:

*Dahı bir adı anun Rahmân-durur
Bağışlar kulların gufrân-durur
Ol Rahîmdür rahmet eder kulına*

⁸ Arslan, *age*, s. 16.

⁹ Semra Tunç, "Ârif ve II. Murad Döneminde Yazılmış Bir Hamse", *Selçuk Ü. Türkiyat Araştırmaları Ens. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 12, Konya, 2002, 155-168; Arslan, *age*, s. 16.

¹⁰ Eserle ilgili verilen beyitlerin tamamı Emin Eminoğlu'nun hazırladığı metinden (Şeyyad Hamza, *Destân-ı Yûsuf*, haz. Emin Eminoğlu, İstanbul, 2008) alınmıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/7 Fall 2009*

Şol kula kim buyrugında buluna
Görü turur her ne kılavuz günâh
Ger kılavuz ol günâha bir kez âh
Rahmân-durur bağışlaya kamusun
Rahîm-durur göstermeye tamusun
Ol kerîmdür suçunuz sağışlaya
Bildüre size kamu bağışlaya
Cömerddür vire size yüce sarây
Rahîmdür hûrî vire degmesi ay
Şükr kılun Tanrıya leyl ü nehâr
Suç kıluruz suçumuzu bağışlar

10-13. beyitlerde ise Hz. Peygamber ve dört halifeye na't salât ü selâm gönderilmektedir. Bu bölümden sonra şair,

Nazm düzdüm bu sözi dün ü günü
Gör ki ne şîrîn hikâyetdür buni
Zî şîrîn söz Yûsuf kıssası
Dinleyenün gide gönli gussası
Budur âhir kıssaların görklüsi
Kur'ân içre mushafların yazısı
İmdi dinlen sözüme tutun kulak
Bir söz eydem kim şekerden tatlurak

beyitleriyle asıl konuya geçer. Mesnevi'nin konusunu Kur'ândan aldığı ifade eden Şeyyâd, yaptığı iktibaslarla metnin dînî-didaktik cephesini kuvvetlendirmiş, ayrıca metnin arasına nükteler ve Hz. Peygambere salavât ibareleri yerleştirmiştir. Nitekim eserin hâtîme bölümüne de benzer bir ifadeyle girer:

Tamâm olsun bu kıssa bu arada
Salavât virem uludan Ahmede
Muhtasar kılduk buni işidene
İşidenler du'â kılun koşana
Buni koşana Çalap tutma günâh
Yazugın bağışlagıl ey Pâdişâh
Şeyyâd-ı Hamza kemîne kul senün
Yazugın bağışlagıl yâ Rab anun
Rahmet eyle koşana işidene
'Afvunı hem şefâ'at it yazana

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/7 Fall 2009

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilât
Bin günâhu 'afv ider bir salavât

Süle Fakih'in aynı adlı eserinden özetlenen Yûsuf u Züleyhâ sanat kaygısından uzak, sade bir üslûpla yazılmıştır. Eser Eski Anadolu Türkçesinin kuruluş dönemi özelliklerini yansıtır. Ayrıca ağız özellikleri, arkaik kelimeler ve deyimler bakımından dönemin en karakteristik mesnevisidir.

Bilinen tek nüshası Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'nde¹¹ bulunan Yûsuf u Züleyhâ, ilk kez Dehri Dilçin tarafından yayımlanmıştır.¹² Talat Tekin'in incelemesinden¹³ sonra eser üzerine kapsamlı dil çalışmaları yapılmıştır.¹⁴ Stephanie Bowie Thomas da üzerine bir yüksek lisans tezi hazırladığı eseri İngilizce'ye tercüme etmiştir.¹⁵

2- Vefat-ı Hazret-i Muhammed aleyhi's-selam

356 beyitten oluşan bu mesnevi *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* vezniyle yazılmıştır. Giriş bölümü yoktur.

Otururdu bir gün ol Fahr-i cihân
Geldi hazretten o peyk-i âsmân

mısralarıyla doğrudan konuya girilmiştir. Şair hâtime bölümünde ise Ehl-i beyt, Hz. Ebu Bekr, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Peygamber (sa) için dua edilmesini istedikten sonra,

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilât
Vir salavât cânun bula necât

beytiyle mesneviyi bitirir.

Vefât-ı Hazret-i Muhammed mesnevisi, Şeyyad Hamza'nın ruh dünyasındaki kuvvetli ölüm tesirini göstermektedir. Şairin başka manzumelerinde de gördüğümüz bu temanın böyle kuvvetle vurgulanmasında 749 / 1348-49 yılında Orta Doğuyu kasıp kavuran

¹¹ Yz. A. 301/2

¹² Şeyyad Hamza, *Yusuf ve Zeliha*, Nakleden: Dehri Dilçin, İstanbul, 1946.

¹³ Talat Tekin, *Şeyyad Hamza'nın Destân-ı Yusuf Mesnevisi Üzerinde Dil Tetkikleri*, mezuniyet tezi, 1951, Türkiyat Araştırma Merkezi, T. nr. 367.

¹⁴ Şeyyad Hamza, *Yusuf u Züleyha [Destân-ı Yûsuf] Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler*, haz. Osman Yıldız, Ankara, 2008; İbrahim Taş, *Yusuf ve Zeliha*, İstanbul, 2008; Şeyyad Hamza, *Destân-ı Yûsuf*, haz. Emin Eminoglu, İstanbul, 2008.

¹⁵ Stephanie Bowie Thomas, *The Story of Joseph in Islamic Literature With an Annotated Translation of the Pre-Ottoman Destân-ı Yusuf by Şeyyad Hamza*, New York, Columbia University, 1992.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/7 Fall 2009*

veba salgınının etkisi olmalıdır. Nitekim bu salgında Şeyyad da iki çocuğunu kaybetmiştir.¹⁶

Bu eser üzerine bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır.¹⁷

3- Mi'râc-nâme

545 beyitlik bu mesnevinin genelinde aruzun *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbı kullanılmıştır. Metnin başında *Bismillahirrahmanirrahîm* lafzı bulunmaktadır. Mesnevi, dünyanın faniliğinden ve ölümden bahseden beyitlerle başlar. Dokuzuncu beyitten itibaren İbni Abbâs'ın Mi'râc hakkındaki hadis rivayetinden hareketle konu ayrıntılı bir şekilde anlatılır.

*Hoş helâl olsun ne kim su kıldı nûş
Hem tamâm olsun bu kıssa bunda uş*

beytiyle mesnevi sona erer.

Mi'râc-name yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.¹⁸

4- Dâstân-ı Sultân Mahmûd

79 beyitlik küçük bir mesnevidir. Aruzun *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* vezniyle yazılmıştır. Hacmi küçük olmasına rağmen klâsik mesnevi kompozisyonuna uygun tertip edilmiştir.

*Allah adıyla dilümüz açalım
Hem bu dünya sözlerinden geçelim*

*Tanrı adıyla söze başlayalım
Kâfiri taşlar ile taşıyalım*

*Tanrı adıyla işi tutsa kişi
Kamudan artuk gele her bir işi*

beyitleriyle başlayan mesnevide

*Bir hikâyet eyleyem dinlerisen
Cân kulagın dutuban anlarisen*

*Evvel zamân bir pâdişâh var idi
Şâh Mahmûd idi pes anun adı*

¹⁶ Bu mesnevinin sonuna eklenen 166 beyitlik isimsiz bir mesnevi de çocukları ölen insanların öteki dünyadaki durumlarını anlatmaktadır.

¹⁷ Fatma Turhal Güler, *Vefât-ı Hazret-i Muhammed aleyhi's-selam*, Marmara Ü. Türkiyat Araştırmaları Ens., İstanbul, 1996.

¹⁸ Gülten Feşel-Güzelişik, *Şeyyad Hamza, Mi'rac-nâme*, Marmara Ü. Türkiyat Araştırmaları Ens., İstanbul, 1996.

mısralarıyla asıl konuya girilmiştir.

Dikkate değer hiciv eserlerinden olan bu mesnevide Gazneli Mahmud ile bir derviş arasında yapılan madde-mâna mukayesesi anlatılmakta, Şeyyad Hamza'nın şiirlerinin çoğunda olduğu gibi burada da dönemin devlet adamlarının zulmüne göndermelerde bulunmaktadır.

Eser diğer mesnevilerindeki gibi,

*Şeyyâd Hamza sen sözi uzatmagıl
Sen seni gör ayrugı gözetmegil*

*Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilât
Mâlı olan kişiye lâzım zekât*

beyitleriyle sona ermektedir.

Dâstân-ı Sultân Mahmûd'un yazma nüshası Kitapçı Raif Yelkenci tarafından üç yaprak halinde Saadettin Buluç'a verilmiş ve Buluç tarafından neşredilmiştir.¹⁹

5- Ahvâl-i Kıyâmet

Aruzun *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbıyla 289 beyit halinde yazılmıştır. İlk kez Şeyyad Hamza'nın kaleme aldığı eserin bazı beyitleri -muhtemelen aynı geleneğe mensup- Şeyyad İsâ tarafından, kelime kadrosu itibarıyla, değiştirilmiş ve metne elli beş beyit ilâve edilmiştir.²⁰

Tek nüshası Ankara'da Millî Kütüphane'de bulunan *Ahvâl-i Kıyâmet*²¹ üzerine bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır.²²

¹⁹ Sadettin Buluç, "Şeyyâd Hamza'nın Bilinmeyen Bir Mesnevisi", *Türkiyat Mecmuası*, XV, 1968, s. 247-264

²⁰ Ayrıntılı bilgi için bk. Orhan Kemâl Tavukçu, "Şeyyâd Hamza'nın Bilinmeyen Bir Şiiri Münasebetiyle", *The International Journal of Central Asian Studies*, X, Seoul 2005, s. 181-195.

²¹ Millî Ktp. nr. 3772, vr. 69b-80b

²² Esra Durmaz, *Şeyyad Hamza'nın Ahvâl-i Kıyâmeti*, Marmara Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 1994.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/7 Fall 2009*

Nizâmî-yi Gencevî	Emir Hüsrev-i Dihlevî	Derviş Eşref-i Merâgî	Abdurrahman Câmî	Râ'î Hidâyetullah ²³	Ali Şîr Nevâyî	Ahmed Rıdvân
<i>Mahzenü 'l-esrâr</i>	<i>Matla' u 'l-envâr</i>	<i>Menhecü 'l-ebrâr</i>	<i>Tuhfetü 'l-ahrâr</i>		<i>Hayretü 'l-ebrâr</i>	<i>Mahzenü 'l-esrâr</i>
<i>Leylâ vü Mecnûn</i>	<i>Mecnûn u Leylâ</i>	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>	<i>Mecnûn ve Leylâ</i>	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>
<i>İskender-nâme</i>	<i>Âyine-i İskenderî</i>	<i>Zafer-nâme</i>	<i>Hred-nâme-i İskenderî</i>	<i>İskender-nâme</i>	<i>Sedd-i İskenderî</i>	<i>İskender-nâme</i>
<i>Hüsrev ü Şîrîn</i>	<i>Şîrîn ü Hüsrev</i>	<i>Şîrîn ü Hüsrev</i>		<i>Şîrîn ü Hüsrev</i>	<i>Ferhâd ve Şîrîn</i>	<i>Hüsrev ü Şîrîn</i>
<i>Heft Peyker</i>	<i>Heşt Bihişt</i>	<i>Heft Peyker</i>		<i>Heft Peyker</i>	<i>Seb' a-i seyyâre</i>	<i>Heft Peyker</i>
			<i>Yûsuf u Züleyhâ</i>			<i>Rıdvâniyye</i>
			<i>Subhatü 'l-ebrâr</i>			
			<i>Salamân u Absâl</i>			
			<i>Silsiletü 'z-zehab</i>			

Sonuç

Tarzının bütün özelliklerini özelliklerini hâiz olmasa da Şeyyad Hamza'nın hamsesi, dönemin edebî şartları dikkate alındığında, mükemmel mesnevilerin bir nüvesini oluşturmaktadır. Hamsedeki Yûsuf u Züleyhâ'nın Süle Fakih'ten özetlenerek aktarılması ve Mi'râc-nâme ile Vefât-ı Hazret-i Muhammed gibi eserlerin daha sonra Ârif tarafından tekrar ele alınması da Şeyyad Hamza'nın hamse geleneğindeki yerini göstermektedir. Ayrıca eserlerindeki bazı biçimsel özellikler şairin mesnevi nazım şekli hususundaki alt yapısını yansıtmaktadır. Bu durumda Şeyyâd Hamza

²³ Kaynaklarda beşinci mesnevi kaydedilmemiş. (Arslan, *age*, s. 14)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/7 Fall 2009

külliyatının Türk Edebiyatındaki ilk hamse olarak kabul edilmesi yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

- ARSLAN, Mehmet, *Türk Edebiyatında Hamseler ve Subhizâde Feyzi'nin Hamsesi*, Kitabevi, İstanbul, 2008, s. 2-3; <http://encyclopedia2.thefreedictionary.com/Pantscha+Tantra> 29.12.2009
- BULUÇ, Sadettin, “Şeyyâd Hamza'nın Bilinmeyen Bir Mesnevisi”, *Türkiyat Mecmuası*, XV, 1968, s. 247-264
- DURMAZ, Esra, *Şeyyad Hamza'nın Ahvâl-i Kıyameti*, Marmara Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 1994.
- GÜZELİŞİK, Gülten Feşel, *Şeyyad Hamza, Mi'rac-nâme*, Marmara Ü. Türkiyat Araştırmaları Ens., İstanbul, 1996.
- Şeyyad Hamza, *Destân-ı Yûsuf*, haz. Emin Eminoğlu, İstanbul, 2008.
- Şeyyad Hamza, *Yusuf ve Zeliha*, Nakleden: Dehri Dilçin, İstanbul, 1946.
- Şeyyad Hamza, *Yusuf u Züleyha [Destân-ı Yûsuf] Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler*, haz. Osman Yıldız, Ankara, 2008; İbrahim Taş, *Yusuf ve Zeliha*, İstanbul, 2008.
- TAVUKÇU, Orhan Kemâl, “Şeyyâd Hemza'nın Bilinmeyen Bir Şiiri Münasebetiyle”, *The International Journal of Central Asian Studies*, X, Seoul 2005, s. 181-195.
- TEKİN, Talat, *Şeyyad Hamza'nın Destân-ı Yusuf Mesnevisi Üzerinde Dil Tetkikleri*, mezuniyet tezi, 1951, Türkiyat Araştırma Merkezi, T. nr. 367.
- THOMAS, Stephanie Bowie, *The Story of Joseph in Islamic Literature With an Annotated Translation of the Pre-Ottoman Destân-ı Yusuf by Şeyyad Hamza*, New York, Columbia University, 1992.
- TUNÇ, Semra, “Ârif ve II. Murad Döneminde Yazılmış Bir Hamse”, *Selçuk Ü. Türkiyat Araştırmaları Ens. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 12, Konya, 2002, 155-168;¹
- TURHAL GÜLER, Fatma, *Vefât-ı Hazret-i Muhammed aleyhi's-selam*, Marmara Ü. Türkiyat Araştırmaları Ens., İstanbul, 1996.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/7 Fall 2009*